

Økonomernes

Økonomerne er vor tids orakler, selv om de famler i blinde. De kunne ikke forudsige krisen. Alligevel retter alle ind, når de nu siger, at vi skal slagte velfærdsordninger og sætte kurs mod minimalstaten, hvis velfærdsstaten skal bevares. Tiden er kommet til at bremse økonomernes magt, skriver sociologen Per H. Jensen.

PER H. JENSEN, SOCIOLOG OG PROFESSOR

I tidligere tider blev filosoffer eller religiøse ledere opfattet som de vismænd, der kunne vejlede om, hvordan man skulle leve sit liv og organisere samfundet. I dagens Danmark har økonomerne fået rollen som orakler. Økonomiske anbefalinger fremstilles som objektive sandheder og nødvendigheder. Ikke bare af økonomerne selv, men også af mange politikere.

Men når noget fremstilles som objektivt nødvendigt, kortsluttes enhver diskussion om politiske prioriteringer; f.eks. om vi vil betale mere skat og bruge pengene på velfærd - eller ikke. Dermed afpolitiseres den politiske debat, og vores måde at tænke og tale om verden på ensrettes eller underordnes et fagøkonomisk tyranni.

Disse mekanismer blev sat på spidsen i denne uge. Efterlønns afskaffelse blev fremstillet som en objektiv nødvendighed, der ifølge fagøkonomerne både vil øge beskæftigelsen og aflaste de offentlige budgetter. Og politikerne har nu givet op og fulgt anvisningerne fra økonomerne. Nu skal 'nødvendighedens politik', som økonomerne har messet i årevis, omsættes til virkelighed.

Som det er set før. Men der kan sættes store spørgsmålstegn ved økonomernes evne til at forudsige fremtiden og til at levere den rette diagnose og løsning.

Kan 'markedsøkonomerne' - uanset om de hedder Jørgen Søndergaard, Nina Smith, Torben M. Andersen, Michael Svarer, Claus Thustrup Kleiner eller noget helt sjette - spå om fremtiden?

Jeg tvivler! Deres anbefalinger bygger på rene teoretiske modeller og matemati-

ske beregninger, der ikke har ret meget med virkeligheden at gøre. F.eks. anvendes Dream-modellen af Velfærds- og Arbejdsmarkedskommissionerne og Finansministeriet.

Modellen er forankret i en ren teoretisk antagelse om, at et øget udbud af arbejdskraft automatisk skaber en større efterspørgsel, dvs. der vil altid på lang sigt opstå fuld beskæftigelse, og der vil altid være job til rådighed for de arbejdsløse.

Men virkeligheden modsiger ofte de teoretiske modeller. Det er ikke altid sådan, at der på lang sigt vil være tilstrækkeligt med job.

Vi har i dag 170.000 arbejdsløse og 120.000 efterlønsmodtagere. Hvis efterlønnen fjernes, skal der altså skabes en masse nye job. Hverken Det Økonomiske Råd eller Arbejdsmarkedskommissionen kan sige, hvor de skal komme fra.

Alligevel fastholder økonomerne, at en masse mennesker automatisk vil komme i arbejde, bl.a. ved at afskaffe efterlønnen.

Senest har vismand Claus Thustrup Kreiner i torsdags i samspil.info nr. 34 påstået, at en udfasning af efterlønsordningen »på sigt vil øge beskæftigelsen markant«. Hvornår 'på sigt' indtræffer, fortæller han ikke, og han forholder sig ikke til, at der jo ikke kommer flere arbejdspladser i folkeskolen eller på en maskinstation, blot fordi man forhindrer folkeskolelærere eller maskinarbejdere i at gå på efterløn, vel?

Hvor meget skal vi tro på økonomerne, når de skrålikkert udtaler sig om, hvordan arbejdsmarkedet og samfundet ser ud om 5, 10, 20 og endda 30 år?

Må jeg minde om, at for fire år siden kunne økonomerne ikke forudsige den voldsomme finanskrise, der lå lige om hjørnet, og som vi fortsat martres af.

Sandheden er, at vi ikke aner, hvordan fremtiden ser ud 'på sigt'.

En afskaffelse af efterlønnen er et forsøg på at foregribe nogle begivenheder, som vi ikke kan være sikre på vil opstå. Vi griber til foranstaltninger, der måske er helt unødvendige; som endda kan være kontraproduktive, fordi de blot vil øge arbejdsløsheden.

Indrømmet, vi ved noget om, hvordan demografien vil udvikle sig. Men vi kender intet til dens effekter. Lad mig blot minde om, at forholdet mellem ældre og erhvervsaktive i 1930'erne var 1:6, i 1960'erne 1:3, og at den i fremtiden vil blive 1:2. Den demografiske udfordring var altså langt større i perioden 1930-1960'erne, end den udfordring vi står over for i dag. Og det gik jo godt.

Selv under indtryk af en meget voldsom demografisk udfordring påbegyndte man opbygningen af velfærdsstaten fra 1930'erne. Noget man sikkert ikke havde gjort, hvis Dream-modellen og økonomiske vismænd havde været til rådighed på dette tidspunkt.

Fagøkonomerne har tilsyneladende ikke tillid til markedsøkonomiens dynamiske evner til at løse problemer. Da vi sidst manglede arbejdskraft i 1960'erne, blev problemet ganske hurtigt løst gennem en forceret teknologisk udvikling, en mobilisering af arbejdskraftreserverne og import af udenlandsk arbejdskraft.

Hvorfor skulle dette ikke kunne gentage sig på nye, overraskende og uforudsigelige måder, hvis vi igen havner i en situation med fuld beskæftigelse? Med forslaget om at afskaffe efterlønnen vil man mobilisere en arbejdskraftreserve, som man ikke ved, om der 'på sigt' er brug for.

Markedsøkonomerne mener, at folk er arbejdsløse eller går på efterløn mv., fordi de lider af døvenskab eller ulyst til at arbejde.

Derfor skal det »kunne betale sig at arbejde«. Og derfor er det ifølge Velfærds- og Arbejdsmarkedskommissionerne nødvendigt, at dagpengesystemet forringes, at efterlønnen afskaffes, at sygedagpengelovgivningen skal kigges efter i sømmene - listen er lang.

Paradokset er, at fagøkonomerne postulerer, at vi skal bevæge os langt i retning mod minimalstaten, hvis velfærdssamfundet skal bevares. Men hvilket velfærdssamfund står tilbage, hvis økonomerne får magt, som de har agt?

Velfærds- og Arbejdsmarkedskommis-

es tyranni

“Når noget fremstilles som objektivt nødvendigt, kortsluttes enhver diskussion om politiske prioriteringer

sionerne kom næsten udelukkende til at bestå af markedsorienterede økonomer. Og det var nok ikke tilfældigt, at Foghregeringen insisterede på det. Den markedsorienterede fagøkonomi er nemlig tæt forbundet med den klassiske liberalisme. Begge er forankret i utilitarismen og ser mennesket som egoistisk og nyttemaksimerende. Derfor giver de enslydende løsningsforslag på samfundets udfordringer.

Dette slægtskab fremgår bl.a. af, at økonomernes budskaber stærkest argumenteres af Folketingets mest liberale parti: Liberal Alliance. Anders Samuelsen refererer ustandselig til Velfærds- og Arbejds-markedskommissionerne som idegrundlaget for egen politik.

Man får ikke integreret de arbejdsløse og fastholdt de ældre på arbejdsmarkedet ved at sulte arbejdsløse i arbejde. Derimod må forsøg på at fastholde og integrere de ældre på arbejdsmarkedet ske på en reflekteret og socialt bæredygtig måde. Her er det afgørende at forstå, at det ikke kun er tvang og økonomiske incitamenter, der får os til at arbejde.

Såkalde postmaterielle arbejdsmotiver er ved at brede sig i de fleste vestlige samfund. Arbejdsnormer og værdier knyttet til at have et arbejde er i stigende grad en arbejdsmotivation og er faktisk i Danmark den højeste i vestlige samfund. 78 procent af danskerne er helt eller delvis enige i, at de gerne vil have et arbejde, også selvom de ikke har brug for penge.

Derfor var det fornuftigt, at man i velfærdsforliget fra 2006 lagde op til en bredfacetteret tilgang til at fastholde flere ældre på arbejdsmarkedet. Men regeringen har siddet på hænderne. F.eks. lå det i velfærdsforliget, at arbejdsgiverne skulle forsøge at »udvikle nye handlemåder i relation til seniorarbejdskraften«, hvilket ikke er sket i nævneværdigt omfang.

Til gengæld lader man det markedsøkonomiske tyranni understøtte myten om manglende arbejdsvilje blandt velfærdsstatens ydelsesmodtagere, ligesom incitamentsstankegangen skjuler de barske udstødningsmekanismer fra arbejdsmarkedet, fordi arbejdsløshed og efterløn betragtes som selvvalgt.

Tiden er moden til at bremse økonomernes alt for store magt i dansk politik.
debat@pol.dk

BLÅ BOG
PER H.
JENSEN

er uddannet i sociologi på Københavns Universitet. Han er også ph.d. og er ansat som professor på Institut for Statskundskab på Aalborg Universitet. Han har specialiseret sig i efterløn, arbejdsmarked og velfærdsstaten.

